

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pöyhönen, Sari; Kokkonen, Lotta; Tarnanen, Mirja

Title: Turvapaikanhakijoiden kertomuksia sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Siirtolaisuusinstituutti & tekijät, 2019.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Pöyhönen, S., Kokkonen, L., & Tarnanen, M. (2019). Turvapaikanhakijoiden kertomuksia sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista. In E. Lyytinen (Ed.), *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa* (pp. 183-204). Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimus / Siirtolaisuusinstituutti, 2. <https://siirtolaisuusinstituutti.fi/wp-content/uploads/2019/12/t-02-isbn-978-952-7167-60-1-turvapaikanhaku-ja-pakolaisuus-suomessa.pdf>

8. Turvapaikanhakijoiden kertomuksia sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista

Sari Pöyhönen, Lotta Kokkonen & Mirja Tarnanen

8.1. Johdanto

”Jag heter Ali. Jag är 24 år gammal. Jag bor i Oravais.” [Minun nimeni on Ali. Olen 24 vuotta. Asun Oravaisissa; kaikki tutkijoiden suomennoksia]. Näin esitteli itsensä nuori mies ruotsin kielen alkeiskurssilla. Tilanne on tuttu monelle vieraan kielen oppitunneilta, mutta mitä tarkoittaa, että joku asuu Oravaisissa, vastaanottokeskuksessa? Mitä hän on jättänyt taakseen? Millaisia sosiaalisia verkostoja hän luo vastaanottokeskuksessa asuessaan? Mihin hän tuntee kuuluvansa? Mikä häntä odottaa tulevaisuudessa? Nämä kysymykset käynnistivät tiimietnografisesti toteutetun *Jag bor i Oravais* -tutkimushankkeen syksyllä 2015. Luvussa keskitymme kahden avainhenkilön, Fateman ja Mohammadin (tutkimukseen osallistujat ovat valinneet itselleen pseudonimet), kertomuksiin ja kokemuksiin. Fatema ja Mohammad ovat tulleet Suomeen Irakista. Fatema on kahden alaikäisen lapsen äiti ja Mohammad kolmen alaikäisen lapsen isä. Molemmat ovat saaneet oleskeluluvan keväällä 2016. Heidän lapsensa käyvät samaa koulua, mutta he eivät muuten tunne toisiaan. Rajaamme analyysin vastaanottokeskusaikaan ja paneudumme siihen, mitä Fatema ja Mohammad kertovat sosiaalisista verkostoistaan odottaessaan turvapaikkapäätöstä. Tarkastelemme myös sitä, miten vuorovaikutussuhteet ja kielikäytänteet ovat yhteyksissä kuulumisen ja kuulumattomuuden tunteisiin erilaisissa läsnäolon paikoissa.

Tutkimuksemme sijoittuu Oravaisten vastaanottokeskukseen (ruot. *Oravais flyktingförläggning*) ruotsinkieliselle Pohjanmaalle. Oravainen on osa Vöyrin kuntaa, jossa on noin 6700 asukasta. Lähin suuri kaupunki on Vaasa, jonne on noin puolen tunnin

ajomatka. Vuonna 2014 Vöyrin asukkaista noin 82 prosenttia oli ruotsinkielisiä, noin 12 prosenttia suomenkielisiä ja 5,5 prosenttia puhui äidinkielenään jotain muuta kieltä (Tilastokeskus 2015).

Oravaisten vastaanottokeskus on perustettu vuonna 1991 ja se on nykyisin Vöyrin kunnan hallinnoima. Vastaanottokeskuksen perustaminen ei ollut läpihuutojuttu 25 vuotta sitten. Vaikka Pohjanmaalle oli asutettu 1980-luvun puolivälissä vietnamlaisia pakolaisia, turvapaikanhakijat nähtiin uhkana paikallisten turvallisuudelle ja kovin vieraina suomenruotsalaisesta pikkukunnan elämänmenolle (Wahlbeck 1992). Maahanmuuttoviraston käsittelyajat olivat pitkiä, ja turvapaikanhakija saattoi viettää Oravaisissa kolmekin vuotta.

Vastaanottokeskuksen työntekijät kertoivat haastatteluissamme, että elämä Oravaisissa tasoittui ajan myötä. Vuosi 2015 oli tilanteena kuitenkin uusi myös pitkään toimineelle vastaanottokeskukselle. Tilaa Oravaisten ja Pietarsaaren yksiköissä oli 275 turvapaikanhakijalle, mutta syksyllä 2015 Oravaisten vastaanottokeskus majoitti enimmillään yli 600 henkilöä: aikuisia turvapaikanhakijoita, perheitä sekä alaikäisiä lapsia ja nuoria ilman huoltajiaan. Tutkimuksemme alku ajoittui siten poikkeukselliseen vaiheeseen paitsi valtakunnallisesti myös paikallisesti (vastaanottokeskuksista poikkeusajassa ks. tässä teoksessa Nykänen ym.).

Oravaisten vastaanottokeskus on perustettu entisen tekstiilitehtaan kupeeseen, ja osa tiloista on vanhoja tehtaalle kuuluneita rakennuksia, kuten kaksi työntekijöille tarkoitettua, parhaat päivänsä nähnyttä puutaloa ja tehtaanjohtajan talo, jossa järjestetään opetusta ja vapaa-ajan toimintaa. Turvapaikanhakijat asuvat Oravaisissa tavallisissa asunnoissa, joissa he voivat viettää mahdollisimman itsenäistä elämää, kuten laittaa ruokaa. Perheille pyritään järjestämään yhteinen asunto, ja yksintulleet alaikäiset lapset asuvat ryhmäkodissa. Vastaanottokeskuksesta on Oravaisten keskustaan muutaman kilometrin matka. Keskustassa on muun muassa K-kauppa ja ABC-asema, joissa vastaanottokeskuksen asukkaat käyvät asioilla. Kerran kuukaudessa järjestetään bussimatka Vaasaan, jossa tehdään isommat ostokset.

Oravaisten vastaanottokeskuksessa aikuiset voivat opiskella suomea ja mahdollisuuksien mukaan ruotsia, osallistua rakennusten ja pihojen kunnossapitoon, harrastaa liikuntaa tai työskennellä jossakin alueen yrityksistä tai järjestöistä. Syksyllä 2015 toimintaa oli kuitenkin melko vähän, sillä ohjaajilla oli täysi työ huolehtia asukkaiden peruspalveluista. Vapaaehtoisten tuki oli siten tärkeää. Vaatekeräykset ja tapahtumat kokosivat yhteen paikallisia ja keskuksen asukkaita.

Tutkimuksemme nojautuu lingvistiseen etnografiaan (Copland & Creese 2015) sekä narratiiviseen (Baynham & De Fina 2016) ja intersektionaaliseen maahanmuuton tutkimukseen (Anthias 2012). Lingvistisessä etnografiassa tutkitaan vuorovaikutusta ja sitä, mitä merkityksiä vuorovaikutukseen osallistujat (fyysisissä tai virtuaalisissa tiloissa) antavat laajemmille yhteiskuntarakenteille, kuten maahanmuuttopolitiikalle. Kertomukset ovat yksi kielellisen vuorovaikutuksen muoto. Tässä luvussa kertomuk-

sien lähde pulppuaa Mohammadin ja Fateman haastatteluista ja keskusteluista, joita kävimme reilun vuoden aikana, kun he asuivat vastaanottokeskuksessa.

Monikielisyydellä tarkoitamme tutkimuksessamme kielellisiä resursseja, joita kierätetään, rakennetaan ja puretaan vuorovaikutuksessa. Monikielisyys ei siten ole pelkkä yksilön, yhteisön, tilan tai ajan ominaisuus. (Heller 2011.) Teimme tutkimusta ryhmässä (Creese, Takhi & Blackledge 2016) siten, että olimme kentällä vähintään pareittain ja teimme havaintoja ja tulkintoja yhteisesti yhdistäen jokaisen tieteenalakohtaiset ja kokemukselliset lähtökohdat. Tässä luvussa yhdistyvät soveltavan kielentutkimuksen, puheviestinnän ja yhteiskuntatieteellisen maahanmuuttotutkimuksen ymmärrys sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista. Sosiaalisia kategorioita tuotetaan vuorovaikutuksessa, ja ne ovat siten neuvoteltavissa. Tutkimuksemme intersektionaalisuus tiedostaa sukupuolen, uskonnon, kielen, kansallisuuden, rodun ja muiden sosiaalisten kategorioiden risteämät.

Maahanmuutto on sekä fyysinen että symbolinen teko lähteä (engl. *dislocate*) ja tulla (engl. *relocate*), ja sitä ilmaistaan kertomuksissa (Baynham & De Fina 2005). Narratiivisessa maahanmuuton ja pakolaisuuden tutkimuksessa (esim. Van der Aa 2017) painotetaan, että narratiivi ei paljasta itse itseään, vaan se tarjoaa työkaluja analyysiin ja on merkitysten luomisen ja vuorovaikutussuhteen rakentamisen paikka. Tässä näkökulmassa korostetaan etnografista ja pitkästä lähestymistapaa sekä refleksiivisyyden merkitystä (Baynham & De Fina 2016).

Ensimmäinen narratiivi on tutkimuksen kivijalka, sillä sen päälle perustetaan tutkimuksen ymmärrystä ja vuorovaikutussuhdetta. Tutkimukseemme osallistuneet henkilöt ovat turvapaikanhakijoina tottuneet tai valmistautuneet kertomaan oman tarinansa viranomaiselle syitä ja seurauksia pohtien. He ovat myös tottuneet olla luottamatta vieraaseen ihmiseen – tämä on ollut jopa eloonjäämisen ehto (Khosravi 2013). Yliopistossa työskennelleitä tai opiskelleita turvapaikanhakijoita oli ilmiannettu, ja ilmiantajina saattoi olla kollega tai opiskelijatoveri. Tämän vuoksi suomalainen yliopistotutkija ei ollut avainhenkilöidemme silmissä sen luotettavampi kuin kukaan muukaan. Täytyi kuroa välimatkaa, lunastaa luottamus.

Vuorovaikutussuhde tutkijan ja tutkimuksen osallistujan välillä edellyttää halukkuutta vuorovaikutukseen molemmilta osapuolilta. Ensimmäiset haastattelut tutkimuksessamme käynnistyivät esimerkiksi siten, että tutkija Sari kertoi oman elämäntarinansa muutamien valokuvien avulla. Valokuvissa oli hänen perheenjäseniään. Hän kertoi myös työstään, tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä, mihin tutkimusaineistoa on tarkoitus käyttää. Hän painotti myös, että tutkijatiimillä ei ole yhteyksiä maahanmuuttoviranomaisiin, minkä vuoksi tutkimuksesta ei ole hyötyä tai haittaa heidän turvapaikka-anomukselleen. Haastattelun aluksi tutkija sanoi, että henkilö voi kertoa oman elämäntarinansa sillä tavalla kuin se on hänelle luontevaa. Tutkija keskittyisi aluksi kuuntelemaan, ja jos hän ei ymmärrä jotain asiaa, hän kysyy. Näin pyrittiin mahdollistamaan mahdollisimman erilainen, etnografinen ja narratiivinen haastattelukemus, joka ei perustu tyypillisiin kysymys-vastaus-sekvensseihin (Baynham & De Fina

2016). Tutkijan näkökulmasta kuuntelemisen täytyi olla läsnä olevaa ja keskeyttämistä välttävää. Ensimmäiset haastattelut kestivät tavallisesti parisen tuntia, enimmillään miltei neljä tuntia. Ne olivat tunteiden kyllästämiä, raskaita kertoa ja kuunnella, mutta avainhenkilöiden mukaan myös huojentavia. Seuraavien tapaamisten tunneilmasto vaihteli muun muassa sen mukaan, mikä oli turvapaikka-anomuksen vaihe, miten perhe ja sukulaiset voivat lähtömaassa tai missä valossa turvapaikanhakijoista oli mediassa uutisoitu. Haastattelut ja keskustelut tallennettiin silloin, kun se sopi tutkimukseen osallistujille. Meillä on nimenomainen lupa käyttää tutkimusaineistoa tässä artikkelissa. Olemme käyneet läpi Mohammedin ja Fateman kanssa artikkelin kertomukset ja esimerkit. Vaikka kertomukset näyttävät yksityiskohtaisilta, niistä on jätetty esimerkiksi kertomatta tietoja, jotka voisivat vahingoittaa heidän läheisiään.

8.2. Sosiaalisten verkostojen merkitys kuulumisessa

Tarkastelemme tässä artikkelissa Fateman ja Mohammedin sosiaalisia verkostoja yksilön kannalta, eli heidän ympärilleen levittäytyvinä verkostoina. Sosiaalisilla verkostoilla tarkoitamme erilaisten vuorovaikutussuhteiden muodostamaa verkostoa, joka on syntynyt ja jota ylläpidetään vuorovaikutussuhteiden kautta. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sosiaalisia verkostoja on tarkasteltu eri tilanteissa, kuten ennen pakenemista, paon aikana tai esimerkiksi pakolaisleirillä, sekä uuteen maahan asettumisen jälkeen (Koser 1997). Vaikka sosiaalisilla verkostoilla on vaikutusta vaikkapa siihen, kuka pääsee lähtemään ja pakenemaan (Shum 2014), tai siihen, millainen sosiaalinen pääoma pakolaisleirillä mahdollistuu (Boateng 2010), tutkimuksissa on usein keskitytty tarkastelemaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sosiaalisia verkostoja uuteen maahan saapumisen jälkeen (esim. Phillimore 2012).

Tutkimus heijastelee omaa aikaansa ja myös pakolaisten sosiaalisia verkostoja tarkastelevassa tutkimuksessa ja keskustelussa näkyvät eri aikoina vallalla olleet poliittiset käsitykset. Esimerkiksi Iso-Britanniassa 1990-luvun lopussa maahan saapuvien pakolaisten integroitumisen nähtiin tehostuvan nimenomaan omien etnisten ja kulttuuristen (kansallisten) sosiaalisten verkostojen kautta (Zetter & Pearl 2000). Myöhemmin taas korostettiin vuorovaikutussuhteita paikallisen valtaväestön kanssa (Vertovec & Wessendorf 2010). Nykyisin tutkitaan runsaasti ylirajaisia, usein teknologiavälitteisiä vuorovaikutussuhteita ja niiden muodostamia verkostoja (esim. Robertson, Wilding & Clifford 2016).

Ylirajaisissa vuorovaikutussuhteissa yhdessä- ja läsnäolon kokemuksia syntyy ajasta ja paikasta riippumatta erilaisten verkkopohjaisten viestimien, älypuhelimien ja sosiaalisen median kautta (Elliot & Urry 2010; Baldassar ym. 2016). Teknologiavälitteinen viestintä mahdollistaa pakolaisten kokemukset yhdistävästä läsnäolosta (engl. *connected presence, co-presence*) ja turvallisuuden tunteesta välimatkasta huolimatta.

Samaan aikaan heidän kokemansa yksinäisyys vähenee. (Glazebrook 2004; Robertson, Wilding & Gifford 2016.) Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, kuinka sosiaalisen verkoston eri osat, erilliset ja erilaiset todellisuudet rakentuvat, limittyvät ja elävät vuorovaikutuksessa yhtäällä esimerkiksi entisessä kotimaassa edelleen asuvien perheenjäsenten ja sukulaisten kanssa ja toisaalta vastaanottokeskuksen asukkaiden ja työntekijöiden kanssa arkea jakaen.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sosiaaliset verkostot tarjoavat paljon sosiaalista tukea (esim. Kokkonen 2010; Phillimore 2012), mutta on hyvä muistaa, että sosiaaliset verkostot sinänsä eivät takaa esimerkiksi pakolaisten työllistymistä, kielen oppimista tai integroitumista (van Tubergen 2011; Cheung & Phillimore 2014; työllistymisestä ks. tässä teoksessa Heikkilä & Lyytinen). Tutkimuksessa on nostettu esiin myös sosiaalisten verkostojen kielteisiä puolia, kuten jengi-ilmiöitä (esim. Needham & Quintiliani 2007).

Vuorovaikutussuhteiden kautta yksilö peilaa itseään ympärillään oleviin ihmisiin ja vahvistaa tai muuttaa käsityksiään itsestään yhteisön jäsenenä tai yhteisöön kuulumattomana ulkopuolisena (Sigman 1998). Sekä fyysisesti lähellä olevien että ylirajaisten sosiaalisten verkostojen kautta (ylirajaisuudesta ks. tässä teoksessa Tiilikainen & Fingerroos) ja niissä osallisena olemalla pakolaisille ja turvapaikanhakijoille rakentuukin erilaisia kuulumisen tai kuulumattomuuden paikkoja ja tiloja. Maantieteelliset paikat tulevat lopulta kodeiksi juuri erilaisten vuorovaikutussuhteiden kautta (Kokkonen 2010; Sirriyeh 2010; 2013).

Laajasti ottaen kuulumista on tarkasteltu esimerkiksi sosiaalipsykologian näkökulmasta emotionaalisena tarpeena, tai käsite on liitetty sosiologian näkökulmasta ryhmän jäsenyyteen ja kollektiivisen identiteetin muodostumiseen (Lähdesmäki ym. 2016). Tässä tutkimuksessa näemme kuulumisen dynaamisena prosessina ja käsitteenä (Yuval-Davis 2011). Yksilö voi kokea kuuluvansa useaan paikkaan yhtäaikaaisesti (Butler & Spivak 2007). Hän voi ajatella olevansa tahtoen tai tahtomattaan jatkuvasti matkalla oleva ”globaali nomadi”, mutta ei koskaan perillä, yhtäaikaaisesti useassa paikassa, kuitenkin olematta kunnolla missään (Glick-Schiller, Basch & Szanton Blanc 1995). Kuulumisen ja koetun läheisyyden rinnalla tarkastelemme siten myös kuulumattomuuden tunnetta ja käsitettä. Kuulumattomuudella tarkoitamme tilanetta, jossa tunnetta yhteisöön kuulumisesta ei synny tai se on tavalla tai toisella tehty mahdottomaksi.

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat neuvottelevat kuulumisesta monilla eri tasoilla (Spaaij 2015). Neuvottelut voivat tapahtua erilaisten yhteisöjen tai koko yhteiskunnan tasolla, jolloin pohdinnat liittyvät yhteiskunnallisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin (esim. Björngren Guadra 2015). Kuulumisen ja kiinnittymisen pohdintoja herättävät myös erilaisiin arjen rutiineihin, vuorovaikutukseen, tunteisiin ja tilanteisiin liittyvät ilmiöt (Pedersen 2014; Dandy & Pe-Pua 2015; Lewis 2015). Tässä tutkimuksessa käänämme katseemme nimenomaan arjen vuorovaikutukseen ja henkilökohtaisiin yhteisöihin ja yksittäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

8.3. Fatema ja Mohammad

Tämän luvun tutkimusaineisto koostuu haastatteluista ja keskusteluista Fateman ja Mohammadin kanssa, havainnoista heidän arjestaan vastaanottokeskuksessa, valokuvista ja viesteistä sosiaalisessa mediassa. Keskustelut on käyty pääosin englanniksi. Niiden käänöksissä olemme pyrkineet myötäilemään alkuperäistä puhetapaa. Tutustuimme Mohammadiin ja Fatemaan syyskuussa 2015. Tapasimme kuukauden tai kahden kuukauden välein toukokuuhun 2016 saakka. Tutkijat olivat Oravaisissa näinä aikoina 2–4 päivää. Fatema sai nelivuotisen oleskeluluvan helmikuussa 2016 ja muutti alkukesästä 2016 lastensa kanssa pääkaupunkiseudulle. Mohammad sai lapsensa kanssa nelivuotisen oleskeluluvan toukokuussa 2016, ja hän muutti suurenpaan pohjanmaalaiseen kaupunkiin saman vuoden heinäkuussa. Fatema ja Mohammad ovat ainoat tutkimukseemme osallistuneista 11 aikuisesta turvapaikanhakijasta, jotka saivat neljän vuoden oleskeluluvan Suomesta.

Fatema on noin nelikymppinen irakilainen, yliopistosta valmistunut ja siellä työskennellyt nainen. Hänellä on kaksi alaikäistä lasta. Fateman mies on joko kadonnut tai kuollut – hänen olinpaikastaan ei ole tietoa. Fateman täytyi kesäkuussa 2015 paeta maasta lastensa kanssa, sillä hänen ei ollut turvallista asua oman tai miehensä perheen kanssa. Fatema on šiiamuslimi ja hänen puolisonsa sunnimuslimi, joka työskenteli paikallisena viranomaisena. Tapasimme Fateman kanssa ensi kerran vastaanottokeskuksen suomen tunnilla, ja hän pyysi Sarin luokseen teelle. Tästä alkoi tutkimuksellinen suhde, joka on syventynyt kahden perheellisen naisen ystävyudeksi muuton jälkeen. Fateman ja Sarin yhteinen kieli vastaanottokeskusaikana oli englanti, ja kaikki keskustelut käytiin tällä kielellä. Syksyllä 2015 oli mahdotonta käyttää tulkkeja, sillä he olivat täystyöllistettyjä maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa.

Mohammad on noin viisikymppinen irakilainen sunnalainen mies, joka pakeni Suomeen syksyllä 2015 vanhimman alaikäisen lapsensa kanssa. Kotimaahan jäi Mohammadin vaimo ja kaksi pienempää lasta. Mohammad on koulutukseltaan automekaniikko, ja hän työskenteli vuosia autokorjaamolla siihen saakka, kun hän joutui tapaturmaan. Hänen piti etsiä elantonsa muualta, ja päätyi myyjäksi Yhdysvaltojen joukkojen basaariin. Työ toi leivän, mutta samalla erotti miehen perheestään, sillä häntä alettiin uhata ”veljeilystä vihollisen kanssa”, ja hän joutui muuttamaan pois kotoa. Mohammad vaihtoi työpaikkaa avustusjärjestöön, joka järjesti majoitusta maansisäisille pakolaisille. Tämä teko lisäsi vainoa entisestään, ja Mohammad pakeni suojellakseen perhettään. Hän otti vanhimman lapsen mukaansa, koska tämä kykenisi pitkään pako- matkaan. Sari ja Mohammad tapasivat vastaanottokeskuksen suomen kielen tunnilla syyskuussa 2015. Vuorovaikutus onnistui englanniksi, sillä Mohammadille englanti oli työssä opittu kieli.

Ensimmäiset haastattelut sovittiin julkiselle paikalle vastaanottokeskuksen opetustiloihin tai Oravaisten kahvilaan. Ajan myötä, ja kun Mohammad kertoi asuinkumpaneilleen osallistuvansa tutkimukseemme, tapaamisia sovittiin asuntoon, jossa hän

asui yhdessä lapsensa ja neljän muun miehen kanssa. Suurin ylitettävä sosiaalinen kategoria oli sukupuoli, joka yhdistyi kulttuurisiin ymmärryksiin uskonnosta ja naisen ja miehen vuorovaikutuksesta. Tutkijat pyrkivät varmistamaan, että Mohammad ei joudu hankalaan välikäteen kutsuessaan suomalaisia naisia yksityiseen tilaan. Tähän tarvittiin aikaa, jotta luottamus syntyisi paitsi tutkimukseen osallistuneen Mohammadin ja tutkijoiden välille, myös muiden turvapaikanhakijoiden ja tutkijoiden välille. Mohammadin lapsi oli myös esiliina, ja osallistui toisinaan keskustelun kulkuun. Ammatillinen, tutkimukseen liittyvä suhde on vastaanottokeskusajan jälkeen muokkautunut Sarin ja Mohammadin välillä kahden perheellisen aikuisen vuorovaikutussuhteeksi, ja Sari on Mohammadin lapselle turvallinen aikuinen, joka toisinaan osallistuu kasvatust keskusteluihin ja tukee nuoren koulunkäyntiä.

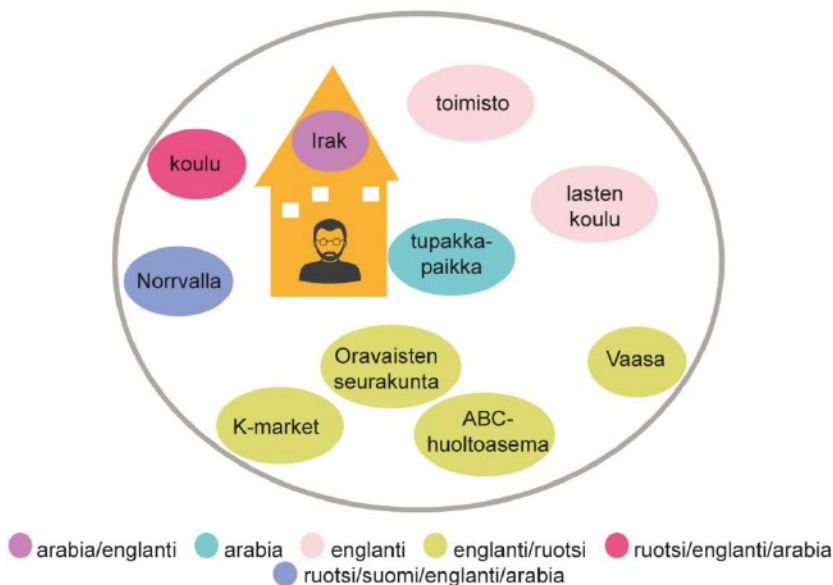
8.4. Fyysisesti lähellä olevat vuorovaikutussuhteet ja sosiaaliset verkostot

Muutokset ja ylipäänsä sosiaalisten verkostojen pieneneminen näkyvät turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten elämässä erityisesti sosiaalisen tuen puuttumisena. Sosiaalista tukea on luonnollisesti vähemmän saatavilla, kun esimerkiksi perheenjäsenet, sukulaiset ja ystävät ovat joko maantieteellisen välimatkan vuoksi tai muuten kykenemättömiä auttamaan monissa asioissa ja tilanteissa, joissa sosiaalinen tuki olisi tarpeen. (Kokkonen 2010; Suoranta 2011; ks. tässä teoksessa Tiilikainen & Fingerroos) Turvapaikanhakijoiden vuorovaikutussuhteet valtaväestön edustajien kanssa rakentuivat lähinnä heikoille suhteille (käsitteestä, ks. Granovetter 1973). Tällaiset vuorovaikutussuhteet viranomaisten tai sellaisiksi miellettyjen henkilöiden, kuten ohjaajien, sosiaalityöntekijöiden, sairaanhoitajien ja opettajien kanssa, olivat niitä suhteita, joita turvapaikkaa hakeva henkilö kohtaa asuessaan vastaanottokeskuksessa. Hänhän ei ole oikeutettu asioimaan kunnan muiden viranomaisten kanssa, vaan kaikki turvapaikanhakijan tarvitsemat viranomaispalvelut koordinoidaan vastaanottokeskuksesta.

Heikkoja suhteita leimaa virallisuus ja viranomaisten toive ammatillisuuden säilyttämisestä. Tutkimuksessamme kävi ilmi, että vastaanottokeskuksen henkilöstö oli myös uusien rekrytointien myötä keskustellut omasta suhteestaan asukkaisiin, ja työntekijöitä oli ohjeistettu säilyttämään tietty etäisyys ammatillisuuden takaamiseksi viranomaiskontaktissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut kylmyyttä ja kohtaamattomuutta. "Man kan vara vänlig, men inte vän" [Voi olla ystävällinen, mutta ei ystävä], teroitettiin. Rutiininomaiset kohtaamiset työntekijöiden kanssa rakentavat myös kokemuksia kuulumisesta. Sosiaalityöntekijältä tai ohjaajalta saatu apu kaavakkeen täyttämässä ei ole ainoastaan formaalia apua, vaan voi parhailtaan synnyttää kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta (Kokkonen 2010, 2018). Sekä Mohammad että Fatema

kertoivat saaneensa apua opettajiltaan esimerkiksi suomen kieleen liittyvissä asioissa, mutta myös tietoa esimerkiksi erilaisista suomalaisista normeista ja toimintamalleista (Bogdanoff 2016). Lasten kasvatusta, naisen ja miehen roolit, työ ja opiskelu ja tietenkin Suomen turvapaikkapolitiikka herättivät paljon pohdittavaa.

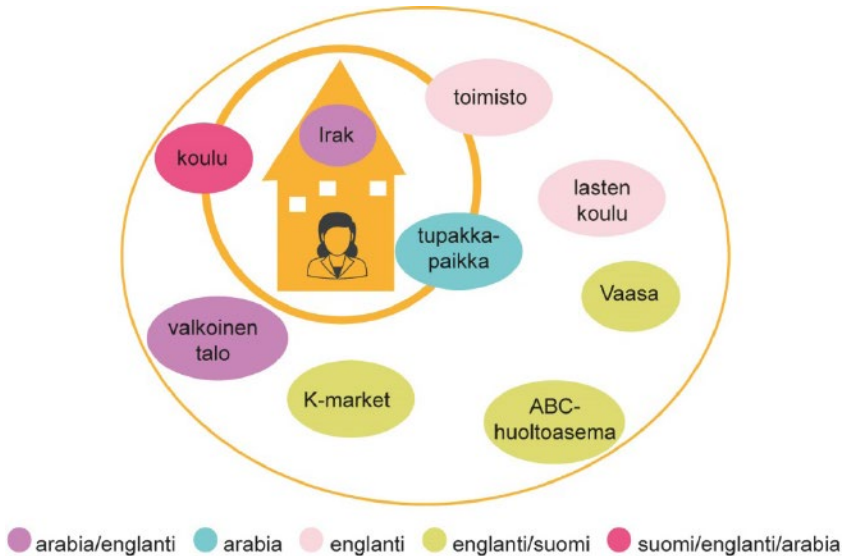
Mohammadille *office*, vastaanottokeskuksen toimisto, oli läsnäolon paikkana lähempi kuin Fatemalle (ks. kuvat 3 ja 4 Mohammadin ja Fateman läsnäolon paikat). Eri-tyisesti miehet arvostivat vastaanottokeskuksen vastaavaa ohjaajaa, jolla oli takanaan pitkä työsaika ja joka vastasi turvapaikanhakijoiden majoittamisesta. Hän pyysi usein miehiä auttamaan vastaanottokeskuksen ympäristön ja asuntojen kunnostamisessa tarjoten siten mielekästä tekemistä hitaan odottamisen keskelle. Mohammad ja vastaava ohjaaja puhuivat samaa talotekniikan ja kunnostuksen kieltä, ja Mohammadista tuli luottohenkilö, jonka apuun ja työn jälkeen vastaava ohjaaja oli tyytyväinen. Mohammad kokosi miehiä pieniin urakoihin, kuten nurmikonleikkuuseen tai pyöränkorjaukseen. ”Hän on hyvä mies”, totesi kumpikin toisistaan siinä vaiheessa, kun Mohammadin oli aika muuttaa keskukselta pois.

Kuvio 3. Mohammadin läsnäolon paikat.

Toimiston lisäksi tärkeä läsnäolon paikka oli ”koulu”. Tällä tarkoitettiin vastaanottokeskuksen ”valkoisessa talossa” eli entisen johtajan asunnossa tapahtuvaa suomen kielen opetusta. Jokainen turvapaikanhakija on oikeutettu – ja velvoitettu – osallistumaan joko opetus- tai työtoimintaan. Useimmiten asukkaat kävivät suomen tunneilla, joita oli neljä oppituntia viikossa. Syksyllä 2015 osallistujia oli paljon, ja opettaja jakoi turvapaikanhakijat tasoryhmiin heidän koulutuksensa mukaan. Ensimmäiset sanat, jotka Mohammad oppi suomen kielen tunnilla olivat ”kirja, vihko, kynä ja kumi.” Aikuisten

turvapaikanhakijoiden suomen kielen opetustilaa saattoi siten hyvällä syyllä kutsua kouluksi. Mohammadista tuntui siltä, kuin hän olisi aloittanut alusta, koulunpenkillä aivan kuin oma lapsensa. Suomen kieli ei oikein auennut. Fatema taas oli ryhmässään hyvin aktiivinen, ja pyrki auttamaan samassa ryhmässä olevia. Fatema otti yhteyttä myös lastensa kouluun tarjotakseen tukea arabian kielen opetuksessa, mutta tätä tukea ei nähty tarpeellisenä. Näin Fatemalta jäi yksi arjen täyte ja mahdollisuus sosiaalisten verkostojen luomiseen käyttämättä.

Kuvio 4. Fateman läsnäolon paikat.

Mohammadille avautui mahdollisuus osallistua *Folkhälsan Norrvallan* ruotsin kielen kurssille, joka oli tarkoitettu turvapaikanhakijoille, ja jota rahoitti *Svenska kulturfonden*. Norrvalla on kansanopisto, "Vöyrin sydän ja kohtaamispaikka", sillä samoissa tiloissa on myös kylpylä, kuntosali ja lukio. Mohammad muuttui silmin nähden Norrvallan kurssilla, vaikka kurssi oli lyhyt. Koulutusta oli 20 tuntia viikossa, se sisälsi ilmaisen lounaan ja turvapaikanhakijoilla oli koulutuksen aikana mahdollisuus tutustua erilaisiin liikuntamuotoihin. Ruotsin kielen oppiminen sujui Mohammadilta paremmin, sillä ruotsi muistutti englantia, ja hän kuuli sitä kaupassa ja ABC:llä asioidessaan. Mohammad oli kuitenkin sitä mieltä, että häneltä, "vanhalta mieheltä", oppimiseen vierähtää enemmän aikaa kuin nuoremmilta kurssilaisilta. Hän arkaili ottaa oppimaansa käyttöönsä. Hän kävi tutkija Sarin kanssa K-kaupassa, ja tupakkaa ostaessaan kakisteli "tack" [kiitos]. Tämä oli kuitenkin tärkeä avaus, sillä myyjä oli jo ehtinyt pohtia, voisiko hän puhua ruotsia turvapaikanhakijoiden kanssa.

Mohammadin kunnostustaidot, englannin osaaminen sekä se, että hän pääsi ruotsin kurssille *Folkhälsan Norrvallaan*, tarjosivat hänelle uusia läsnäolon paikkoja ja mahdollisuuksia solmia suhteita niin paikallisiin kuin muihin eri systä maahan muutta-

neisiin. Mohammad tutustui Oravaisten seurakunnan kappalaiseen ja auttoi muiden turvapaikanhakijoiden kanssa nuorisotilan kunnostamisessa. Sana kiiri, ja pian hän teki yhtä ja toista Oravaisissa asuville ikämiehille, jotka eivät enää itse pärjänneet vaikkapa puunkaadossa. Ruotsin kielestä oli apua, vaikka hän ei sitä itse kovasti puhunutkaan. Vähäinenkin taito kuitenkin viestitti paikallisille, että tämä mies haluaa kiinnittyä (vastaanottokeskusten ja naapurustojen suhteista ks. tässä teoksessa Nykänen ym.).

Myös sosiaalityöntekijän, sairaanhoitajan ja oman ohjaajan kanssa käydyt keskustelut ja asioinnit kannattelivat arkea. Perheellisen turvapaikanhakijan oli oltava vastuussa myös muista kuin itsestään, mikä tiivisti kontakteja vastaanottokeskuksen työntekijöihin ja kouluun tai päiväkotiin. Toimiston henkilökunta oli auttanut monessa asiassa. Fatema kuvaa, kuinka hän oli saanut tukea henkilökunnalta:

Fatema: ... ihmiset toimistossa olivat todella mukavia. He veivät minua rautatieasemalta kauppaan, toivat mitä tarvitsin. Ja kun tulin tänne, olin ihan niin kuin täysin yksyksissä, koska tämä on, kuten tiedät, pieni kylä. Ei mitään. Vain metsää.

Sairaanhoitajalle sai kertoa kivuista ja unettomuudesta, joka vaivasi useimpia tutkimukseemme osallistuneita. "En ole nukkunut hyvin kahteen viikkoon tai kymmeneen päivään, ajattelen koko ajan perhettäni ja äitiäni", Mohammad totesi eräässä haastattelussa. Yö ja päivä saattoivat vaihtaa paikkaa. Perheellisen oli kuitenkin pidettävä kiinni arkirytmistä, jotta jaksaisi olla vanhempi lapsilleen. Tämä oli sekä Fatemalle että Mohammadille vaikeaa. Fatema oli kovin erilainen muihin vastaanottokeskuksen irakilaisiin naisiin verrattuna. Hän oli paennut yksin alaikäisten lastensa kanssa ja yritti pitää arkea yllä ilman puolison tukea. Puoliso oli kuitenkin mukana hänen elämässään. Fatema oli ottanut hääkuvan mukaansa pakomatkalta. Hän piti hääkuvaa muovipussiin käärittynä eteisen kaapissa, ja otti sen esille silloin, kun oli yksin. Suru oli Alepan kassissa piilossa lapsilta.

Sekä miehet että naiset tuntuivat suhtautuvan Fatemaan etäisen kunnioittavasti. Yksi arabiankielinen nainen, seinänaapuri, oli kuitenkin hänelle muita läheisempi. Ystävyysuhde jatkui senkin jälkeen, kun Fatema muutti pääkaupunkiseudulle. Fatema tuki ystävänsä tämän vielä asuessa vastaanottokeskuksessa, ja ystävän puoliso oli turvallinen aikuinen Fateman lapsille, eräänlainen isän malli. Muutoin Fatema kuvasi vuorovaikutusta vastaanottokeskuksen asukkaiden välillä seuraavasti:

Fatema: Joskus tämä naapuri [Balkanin alueelta] tulee käymään, jos hänellä on aikaa, ehkä kerran tai kaksi viikossa teelle, mutta kuten tiedät, kieli on ongelma

Sari: mm

Fatema: joo, kaikki ovat mukavia täällä mutta me sanomme toisillemme vain "hei" koska olemme Georgiasta, Afganistanista, Albaniasta ja meillä on eri kieli eikä kaikki osaa pu-

hua englantia, mutta irakilaistenkin kanssa, kun he asuvat eri taloissa ja kun näemme toisiamme toimistolla, sanomme vain "hei, mitä kuuluu, okei?"

Turvapaikanhakijat ovat samassa tilanteessa, ensin odottamassa aikaa turvapaikkapuhutteluun, sitten odottamassa päätöstä. Uutiset lähtömaasta ovat useimmiten synkkiä. Samassa tilanteessa olevien kanssa käyty hyvinkin arkipäiväinen tai vähäiseltä tuntunut vuorovaikutus oli kuitenkin merkityksellistä monella tapaa. "Just hello" [vain hei] kiteyttää vuorovaikutussuhteiden luonteen. Ihmisten tervehdykset, sanaton viestintä, kuten hymy, vahvistivat koettua läsnäolon tunnetta niinä päivinä, kun Mohammad ja Fatema jaksoivat olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Fatema kertoi, että hän yrittää olla reipas lastensa ja muiden ihmisten nähden, mutta yksin – usein aamuyön tunneilla – hän käpertyy omiin tuntemuksiinsa, pelkoon ja epävarmuuteen. "I don't have a plan B" [Minulla ei ole suunnitelmaa B], Fatema vastasi, kun Sari kysyi, mitä tapahtuu, jos hän ei saakaan oleskelulupaa. Myös Mohammad pelkäsi tulevaa. Hän mietti vaihtoehtoja, jos saisi kielteisen päätöksen. Hän ei halunnut lapsensa palaavan maahan, jossa on sekasorto.

Tällaisessa tilanteessa ympyrät pienenevät ja ihmiset sulkeutuvat omiin asuntoihinsa, saattavat maata koko päivän sängyllään tai pelata dominoa muiden asuinkumppaneiden kanssa. Tupakkapaikka oli sekä Fatemalle että Mohammadille syy piipahtaa ulkona säällä kuin säällä, jollei samana päivänä ollut muuta asiaa, kuten kauppareissua tai suomen tuntia vastaanottokeskuksessa. Fatema halusi olla itselleen armollinen. Tässä tilanteessa ei tarvinnut ajatella tupakkalakkoa. Oli isompiakin asioita murehdittavana.

Kerran kuukaudessa vastaanottokeskus järjesti bussikuljetuksen Vaasaan. Tämä oli tärkeä turvapaikanhakijoille, sillä Oravaisten K-kauppa ja ABC-asema olivat kalliita, ja Vaasassa oli mahdollista asioida Lidlissä ja aasialaisia tuotteita myyvissä kaupoissa. Fatema oli taitava ruoanlaittaja, ja tutut mausteet ruoassa toivat kodintunnetta ja helpottivat rutiineissa. Samalla hänelle oli tärkeää, että lapset söivät terveellisesti. Fatema osasi myös leipoa ja hän yllätti vieraansa kakuilla ja muilla herkuilla. Talvella 2015 hän päätti naapurinsa kanssa perustaa naisten jumppapiirin, sillä ainaisella leipomisella ja sisällä istumisella oli tunnetut seuraukset. Fatema ja muutama muu nainen osallistui myös käsityökerhoon, jota vetivät läheisen Jepuan (*Jeppo*) kunnan eläkeläisnaiset. Vastaanottokeskuksen henkilökunta oli neuvonut jepualaisia vapaaehtoisia käyttämään suomea, ja tämä yhteisesti haparoitu suomen kieli jepposvenskalla höystettynä lähensi naisia yli sukupolvien ja kulttuurirajojen. Fatema ompeli ompelukoneella ensimmäistä kertaa ja oli iloinen uusista taidoistaan.

Muutoin vapaaehtoisia näkyi kovin vähän vastaanottokeskuksen arjessa. Työntekijät pohtivat, että turvapaikanhakijoita on ollut Oravaisissa jo niin pitkään, että vapaaehtoistyö on vakiintunut muihin tiloihin, kuten urheiluseuroihin, seurakuntiin ja ystävätoimintaan. Paikallinen SPR:n yhdistys organisoi vaatekeräystä, mikä olikin tärkeä tempaus, koska syksyllä 2015 turvapaikanhakijoita oli tavallista enemmän. Kaikesta oli pulaa, etenkin aikuisten miesten vaatteista. Mohammad oli yhdessä aktiivisten

miesten kanssa inventoimassa saapuneita vaatenyssyköitä. Myös Fatema lajitteli leluja sekä lasten- ja naistenvaatteita.

Vaikka turvapaikanhakijat ovat tavallaan samassa tilanteessa keskenään, ei tämä automaattisesti tarkoittanut kuitenkaan sitä, että vuorovaikutussuhteet muiden vastaanottokeskuksen asukkaiden kanssa olisivat muodostuneet läheisiksi. Mohammad kuvaa haastattelussa, kuinka erilaiset tavat olla ja reagoida päällä olevaan kriisiin vaikuttavat myös turvapaikanhakijoiden keskinäisiin suhteisiin:

Sari: *Tämä [nimi] on ystäväsi?*

Mohammad: *[Hän] on hyvä tyyppi. ... Olemme samassa talossa. Joo, koska kaverit minun talossa, he eivät käy ulkona, eivät tee työtä, eivät käyttäydy. Joo, ja joskus he nukkuvat liian paljon.*

Myös Fatema kuvaa ristiriitoja, asukkaiden erilaisia odotuksia ja napitettuja käsityksiä, jotka suuntaavat vuorovaikutussuhteita:

Fatema: *[naisen nimi] oli työssä käyvä nainen. Hän ei ole kotiäiti. Ja joskus jotkut miehet Oravaisissa tekivät pilaa [hänen miehestään] koska jos he pysyivät häntä tekemään jotakin tai muuttamaan jotakin, hän aina sanoi "ok, minun täytyy ensin keskustella tästä" [vaimoni kanssa]. ... Niin, kuulin toisten miesten tekemän pilaa [hänestä] koska ... niin, joskus hän leipoo leipää, hän tekee kaikkea... Niin toiset miehet Oravaisissa tekevät pilaa hänestä. Joskus jopa kun heillä on menossa jotakin toimintaa tai jotakin, he kokoontuvat yhteen pelaamaan jotakin, he eivät kutsu [häntä].*

Sari: *Koska hänen täytyy ensin keskustella siitä vaimonsa kanssa?*

Fatema: *Ei, koska hän ei ole täysi mies.*

Vuorovaikutussuhteiden ja sosiaalisten verkostojen kannalta suhteet paikallisiin ja vastaanottokeskuksen henkilökuntaan jäivät kovin ohuiksi, kuten Fateman kommentista näkyy:

Sari: *Oletko saanut uusia ystäviä Oravaisissa?*

Fatema: *Olen yrittänyt olla hyvä ystävä kaikille. Niinpä uusia ystäviä on tullut, joo, minulla on [naisen nimi], [naisen nimi], naiset punaisessa talossa, hyvät suhteet, tosi hyvät kaikkien kanssa täällä.*

Sari: *Entä keskustassa? Tarkoitan, että tunnetko ketään sellaista, joka asuu täällä pysyvästi?*

Fatema: *En.*

Sari: *Ketään suomalaista?*

Fatema: *En. Koska tunnen sellaisia, joita tapaan. Joo.*

Sari: *Joo.*

Fatema: *Joo. Koska nämä on niitä samoja ihmisiä täältä koulusta, toimistosta, samoja ihmisiä, samoja kasvoja, joo.*

Identifioitumisen kannalta merkitykselliseksi läsnäolon paikaksi muodostui paikallinen ABC-huoltoasema, joka oli kävelymatkan päässä vastaanottokeskuksesta. Paikka oli merkittävä vastaanottokeskuksen sosiaalisesta piiristä irtaantumisen ja koetun autonomian näkökulmasta erityisesti nuorille turvapaikanhakijoille. He saattoivat lähteä pois vastaanottokeskuksesta ja liikkua halutessaan, mutta ainut järkevä kohde tuolle liikkeelle etenkin loppusyksystä ja talvella oli fyysisesti lähellä oleva huoltoasema. ABC-aseamalla oli toisinaan välienselvittelyjä paikallisten nuorten ja turvapaikanhakijanuorten kesken, mutta mitään vakavaa ei tutkimuksemme aikana tapahtunut.

Pakolaisten kokemat traumaattiset tapahtumat voivat olla moninaisia, ja aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että koettelemukset vaikuttavat usein myös olemassa oleviin vuorovaikutussuhteisiin, kuten lasten ja heidän vanhempiansa välisiin suhteisiin (Sourander 2003; Montgomery 2004). Fatema kuvaa haastattelussa, kuinka hänen lapsensa ovat ennen pakenemista viettäneet käytännössä kaiken aikaa sisätiloissa ja miten se on vaikuttanut lasten käyttäytymiseen myös Suomessa:

Fatema: *...koska se oli todellinen uhka...joskus koko perhe tapettiin: mies, nainen, lapset. Maassani on uhkaavaa. ...Olin peloissani, minä totuin pitämään heidät [lapset] kotona. Minä aina hankin kaikkea sellaista, josta lapset unelmoivat kotona; x-box, playstation, leluja, videopelejä, puhelin, ipad, imac, kaikkea vain pitääkseni heidät turvassa kotona. Koska jos sinun...*

Sari: *jos menet kadulle*

Fatema: *ei kadulle. Omassa puutarhassasi ehkä sinut kidnapataan, ehkä tapetaan...Joten tämä on toinen virhe, jonka tein lasteni kanssa. Mutta en itseni vuoksi vaan tilanteen vuoksi. Lapseni ovat tottuneet olemaan yksin tähän asti. Eivät koskaan toisten lasten kanssa, eivät koulussakaan. Puhun [Oravaisissa] opettajan kanssa. Lapset sanovat, että heillä ei ole koskaan ...yhtään ystävää, he haluavat viettää kaiken ajan... kotona.*

Myös Mohammad kuvasi, kuinka Irakin kokemukset ja pelon uhka olivat takaraivossa. Paikallinen väestö oli tottunut siihen, että turvapaikanhakijat kävelivät keskustaan ja takaisin. Mohammad muisteli tilannetta, jossa hän käveli pyörätiellä vastaan vanhempaa pariskuntaa. Pariskunta sanoi hänelle ”hej” [hei], ja Mohammad vastasi heille hämillään ja hieman nolona ”hej”. Pieni sana, jolla avattiin keskustelut myös vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa, viesti, että hän ei ole kuka tahansa vieras. Kohtaaminen pyörätiellä tapahtui kuitenkin aikana, jolloin Pariisiin tehtiin terrori-isku, Tampereella oli pidätetty irakilaiset kaksoset epäiltyinä kuulumisesta ISIS-joukkoihin ja nuoret turvapaikanhakijat olivat raiskanneet Kempeleellä alaikäisen tytön (Saresma 2018). Jonkun tekemä rikos leimasi koko porukan, oli parempi olla varuillaan. Fatema oli samaan aikaan huolissaan, että terroristit, joita hän oli paennut, olivat jo Euroopassa – kovin lähellä hänen syrjäisemänä pitämää Oravaisten vastaanottokeskusta. Vaikka kohtaamiset saattoivat herättää ristiriitaisia tunteita, häpeästä ja varovaisuudesta huolimatta paikallisten tuntemattomienkin henkilöiden tervehdykset voivat olla merkityksellisiä kohtaamisia synnyttäen hyväksytyksi tulemisen ja kuulumisen tunteita:

Mohammad: Ja kaikilla ihmisillä on täällä hymyilevät kasvot. Joskus kun kävelet kadulla. Usko minua, että ensimmäiseksi kun tulimme tänne sanoimme ”Terve!”, ”Hej!” Se oli ensimmäinen asia, jonka opimme. ”Hej, hej!” he vastasivat meille. He eivät näe meitä vieraina. Joskus tunnen häpeää, kun näen naisen miehensä kanssa koira mukanaan, he kävelevät kadulla ja minä tunnen häpeää, käännän katseeni pois päin, kuulen heidän sanovan minulle ”Hej, hej”. Usko minua, että se ei ole helppoa. Omasta puolestani tunnen olevani hyvin onnellinen. ... Täällä tunnemme olevamme ihmisiä.

Vastaanottokeskuksessa fyysisesti lähellä olevat vuorovaikutussuhteet ovat väistämättäkin pääosin heikkoja suhteita. Vaikka heikoissa suhteissa, kuten turvapaikanhakijoiden välisissä tuttavuuksissa, oli joskus myös ristiriitoja, usein samassa tilanteessa olevien keskinäinen sosiaalinen tuki välittyi hyvin pientenkin eleiden välityksellä. Pelkkä tervehdys voi saada suuren merkityksen sosiaalisen tuen näkökulmasta ja se voi myös vahvistaa hyväksytyksi tulemisen ja kuulumisen tunteita. Perhesuhteissa ja ystävyysuhteissa läheisyys ja kuuluminen joudutaan kuitenkin neuvottelemaan ja rakentamaan uudelleen.

8.5. Teknologiavälitteiset vuorovaikutussuhteet ja sosiaaliset verkostot

Maasta toiseen muuttaminen on usein suuri elämänmuutos, jolla on myös vaikutuksensa henkilön sosiaaliseen verkostoon. Konkreettisimmin muutos ilmenee useimpien

vuorovaikutussuhteiden menettämisenä (Khosravi 2013). Lähteminen ei ole helppoa, kun taakse jää paljon merkityksellisiä ja läheisiä ihmisiä:

Mohammad: Niin se on, usko minua, ei ole jokaiselle helppoa jättää kotia, ja jättää ystäviään. En tiedä, kuinka selittää sinulle. On kovaa jättää kaikki taakseen, se ei ole helppoa. En ole enää nuori. Minulla on ystäviä, minulla on sukulaisia, äitini ei ole nuori nainen, hän on vanha nainen. Jätin hänet omilleen.

Mielikuva ”juuristaan irrotetuista” turvapaikanhakijoista ja pakolaisista, joiden kaikki vuorovaikutussuhteet olisivat jääneet taakse, ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Mutta vaikka vuorovaikutussuhteet säilyisivät, suurin osa suhteista kuitenkin muuttuu matkan varrella. Vähintään suhteiden ylläpitämisen keinot ja tavat muuttuvat. Usein myös suhteen luonteesta ja esimerkiksi koetusta emotionaalisesta läheisyydestä joudutaan neuvottelemaan entistä enemmän muuttuneiden olosuhteiden takia (ks. tässä teoksessa Tiilikainen & Fingerroos; Koikkalainen & Nykänen).

Sekä Mohammad että Fatema olivat joutuneet sopeutumaan läheisissä vuorovaikutussuhteissaan fyysisen läsnäolon paikoista teknologian välityksellä tapahtuvaan kommunikaatioon. Tämä toi omat haasteensa molempien hyvinvointiin. He olivat kumpikin tottuneet elämään suurperheessä, jossa läheisiksi katsotaan vanhemmat, isovanhemmat, sisarukset ja heidän puolisonsa, sedät ja tädit. Kummallakaan ei asunut sukua Euroopassa, ja Suomikin oli molemmille entuudestaan vieras. Kumpikin oli suurkaupungin kasvatti, ja Oravaisten kylänraitti tuntui samaan aikaan aavemaiselta, mutta myös turvalliselta. Sekä Fatema että Mohammad olivat vakuuttuneita siitä, että Oravainen on hyvä paikka kasvattaa lapsia. Molemmat kuitenkin muuttivat myöhemmin pois tarjotakseen lapsilleen enemmän koulutusmahdollisuuksia ja löytääkseen itselleen työtä. Fatema haaveili moneen kertaan, että lasten lennettyä pesästä hän muuttaisi Oravaisiin viettämään eläkepäiviä. Nämä haaveet eivät kuitenkaan olleet päällimmäisinä pimeinä syysiltoina Fateman katsoessa olohuoneestaan ulos mustalle pellolle. Turvapaikkapäätöksen odotus tuntui pitkältä, horisonttia ei näkynyt.

Sekä Mohammadille että Fatemalle matkapuhelin sovelluksineen oli keino ylläpitää tunnetta läsnäolosta ja kuulumisesta perheenjäsenten ja sukulaisten kanssa. Perheenjäsenet kaukana lähtömaassa tarjosivat sosiaalista tukea, vaikkapa tekstiviestillä, jonka sisältö oli yksi sana tai hymiö, mutta joka kertoi paljon siitä tunteesta, jota lähettäjä juuri sillä hetkellä halusi ilmaista. Uutisia sukulaisista ja esimerkiksi Irakin tilanteesta kuultiin Viberin, Skypen ja WhatsAppin välityksellä. Facebookissa jaettiin videoita viimeisimmistä pommi-iskuista tai poliittisista selkkauksista. Perheeltä ja sukulaisilta saatu sosiaalinen tuki kantoi vaikeimman yli.

Mohammad ja hänen puolisonsa pitivät yhteyttä päivittäin. Lähtömaahan jääneistä lapsista toinen oli enemmän yhteydessä isäänsä, toinen taas yritti pitää ikävää loitolla vältellen isän kanssa keskustelua. Mohammad pyysi etenkin alussa neuvoja puolisoltaan ruoanlaittoon ja muihin arjen askareisiin. Hän oli tottunut siihen, että

työssäkäyvä puoliso pitää huolen myös kodin askareista. Vaimon palaute ei aina ollut kovin myötätuntoista: ”nytpähän tiedät, mihin aika kuluu”, oli vaimo kerrankin todennut kodinhoidon työläyttä päivittelevälle miehelleen. Fyysisesti kaukana oleva äiti oli Suomeen paenneelle lapselle tärkeä kasvattaja välimatkasta huolimatta. Mohammedin vaimo kehotti esikoistaan huolehtimaan koulutehtävistä, käyttäytymään hyvin ja noudattamaan uskonnollisia tapoja, kuten islamilaisen kalenterin ramadan-kuukauden aikaista paastoa.

Läheisistä suhteista saatiin paljon sosiaalista tukea, mutta sen ohella ne aiheuttivat myös huolta. Mohammad oli huolissaan Irakissa asuvan perheensä turvallisuudesta. Mohammad oli ehkä puolisoaan paremmin tietoinen Irakin tilanteesta, sillä hänellä oli aikaa ja mahdollisuuksia seurata useita eri medioita. Hän yritti kuitenkin luoda toiveikasta tunnelmaa ja vakuutti puolisolleen, että asiat kääntyvät vielä parhain päin.

Viestintäteknologia tarjoaa välineitä sosiaaliseen läsnäoloon (engl. *social presence*), mutta yhä edelleen perheen ja sukulaisten, ystävien ja tuttavien näkeminen ja kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus, mahdollisuus koskea toisiaan ja kokea yhdessä ovat asioita, joita turvapaikanhakijoista ja pakolaisista monet kaipaavat. Teknologian suomista mahdollisuuksista huolimatta ihmiset kokisivat mieluummin fyysistä yhdessäoloa (Urry 2002) ja perheiden mahdollisuus fyysiseen läheisyyteen ja ylipäänsä perheiden yhdistäminen ovatkin yksi pakolaisten tärkeimmistä prioriteeteista ja toiveista (RCOA 2012; ks. tässä teoksessa Tiilikainen & Fingerroos).

Perheenjäsenten, sukulaisten ja ystävien hyvinvoinnista kannetaan erityisesti huolta pakolaisperheissä, sillä olosuhteet läpikulkumaissa, konfliktialueilla ja pakolaisleireillä voivat olla hengenvaaralliset. Konfliktialueilla yhteydenpito voi olla hankalaa, koska puhelin ja nettiyhteydet saattavat olla kalliita ja vaarallisia käyttää (Glazebrook 2004). Huoli taakse jääneistä perheenjäsenistä ja odotukset elämästä vastaanottomaassa luovat maaperän väärinkäsityksille ja turhautumiselle. Aiemmissä tutkimuksissa on myös raportoitu pakolaisista, jotka ovat kokeneet taakse jääneiden perheenjäsenten pyynnöt ja odotukset esimerkiksi taloudellisesta avusta niin voimakkaina, että yhteyden pitämistä on lopulta jopa vältelty (Riak Akuei 2005; Lindley 2009).

Yhteydenpito perheeseen ja sukulaisiin reaaliajassa, tai hieman viivästetysti teknologian välityksellä aiheutti huolta ja stressiä myös Mohammadille ja Fatemalle. Perheen kokema pelko ja huoli tulivat teknologian välityksellä realistisiksi ja usein jopa visuaalisesti näkyväksi. Joskus viestit tulivat tilanteissa, joissa viestin vastaanottajan jaksaminen saattoi muutenkin olla koetuksella. Toista todellisuutta ei pääse pakoon ajassa eikä tilassa. Sitä ei voi sulkea pois mielestä ja ajatuksista, koska teknologia velvoittaa jatkuvaa läsnäoloa. Irak on vahvasti läsnä Suomessa, vaikka olisikin linnoit- tautunut neljän seinän sisään.

Fatemalle sosiaalisiksi tueksi tarkoitettut sisarusten yhteydenotot ja viestit olivat toisinaan kovin kuormittavaa. Hän piti ajoittain puhelintaan kiinni, jotta ei saisi sisaruksiltaan uusimpia viestejä autopommeista tai asejoukkojen sodankäynnistä, huhuista miehen mahdollisesta olinpaikasta, uudesta joukkohaudasta tai vapautetuista vangeista:

Fatema: ... joskus kuulen hyviä uutisia, huonoja uutisia, he löysivät ihmisiä ja tämän vankilan. He löysivät ihmisiä ja ISIS-joukkojen vankilan. Ei, hän ei ole ISIS-vankilassa. Hän on jonkun toisen asejoukon vankilassa. Putkassa tai jotakin. Joskus minun täytyy todellakin kuulla uutiset. [Mutta] joskus sammutan virran puhelimesta. En halua kuulla mitään, en myöskään nähdä veljeni tai perheeni tai mieheni perheen soittavan ja soittavan.

Fatema yritti kovasti kääntää sivua omassa elämässään. Hän kertoi, että hänen perheensä on nyt täällä. On aika mennä eteenpäin. Hän koki myös olevansa suvulleen taakaksi, sillä hän oli joutunut pakenemaan osin heidänkin turvallisuutensa takia.

Teknologiavälitteinen vuorovaikutus voi olla tärkeää myös maantieteellisesti lähempänä olevien vuorovaikutussuhteiden kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Se oli tärkeä myös Fateman, Mohammadin ja Sarin vuorovaikutussuhteen kehittämiselle. WhatsApp-viestit kenttäjaksojen välissä jatkoivat keskustelua siitä, mihin edellisellä kerralla oli jääty, ja kannattelivat seuraavaan kenttäjaksoon. Kuulumiset, arjen tapahtumat ja turvapaikkapäätökseen liittyvät vaiheet olivat keskeisiä aiheita. Monikielisissä (englanti, suomi, ruotsi, arabia) viesteissä hymiöineen kommentoitiin myös vuorovaikutuksen merkitystä sekä maailman menoa, linkitettiin uutisia, lähetettiin kuvia ja videoita. Puhelinsoittoon turvauduttiin silloin, kun oli poikkeuksellisen tärkeää asiaa. Itkun- ja naurunsekainen puhelinsoitto myönteisestä oleskelulupapäätöksestä oli ikimuistoinen, ja sitä kerrattiin tapaamisissa.

8.6. Johtopäätökset

Etnografinen tutkimuksemme Fateman ja Mohammadin sosiaalisista verkostoista, vuorovaikutussuhteista ja kuulumisen tunteista kertoo, että kummallakin on samantyyppisiä läsnäolon paikkoja – asuvathan he samassa turvapaikanhakijoiden yhteisössä. Molempien kertomuksissa on kuultavissa se, miten sosiaalisten verkostojen kautta rakennetaan tunnetta kuulumisesta ja luodaan ”uutta kotia”, vaikkakin epävarmoissa olosuhteissa (Kokkonen 2010; Sirriyeh 2010; 2013). Uusi yhteisö heijastuu muun muassa siinä, miten he peilaavat turvattomuuden kokemuksia kotimaasta ja lasten suojattua elämää Suomeen. Tämä näyttäisi käynnistäneen jonkinlaisen muutosprosessin heidän käsityksistään siitä, mitä tarkoittaa olla kadulla tervehditty ihminen ja turvallisessa ympäristössä kasvattaja sekä siitä, miten elämä toisaalla on vaikuttanut lasten sosiaalisiin suhteisiin. Heitä yhdistää myös perheen hajoaminen. Fateman puoliso on kadoksissa, mutta silti läsnä, ja suurin osa hänen perheensä pitämästä yhteisöstä on maantieteellisesti kaukana Irakissa. Mohammadin puoliso ja heidän pienemmät lapset ovat niin ikään fyysisesti kaukana, mutta yhteydenpito on päivittäistä, ja yhteys äidin ja vanhimman lapsen välillä on kiinteä.

Tutkimuksemme osoittaa, että turvapaikanhakijoiden sosiaaliset verkostot rakentuvat erityisesti heikkoihin suhteisiin, kuten viranomaisiin ja opettajiin vastaanottokeskuksessa, kun taas vahvat suhteet ja kuulumisen tunteet pohjautuvat virtuaalisiin vuorovaikutussuhteisiin kotimaahan jääneiden perheenjäsenien ja muiden läheisten kanssa. Fateman ja Mohammadin paikalliset sosiaaliset verkostot kutoutuvat kovin vaikiintuneisiin sukupuolittuneisiin rooleihin. Mohammad pääsee pian miesten ulkotöihin. Tämän lisäksi koska hänen lapsensa oli hieman vanhempi, ja hänellä oli pidemmät koulupäivät, Mohammadille tarjoutui mahdollisuus osallistua ruotsin kielen kurssille toiseen oppilaitokseen. Tämä puolestaan ruokki uusia vuorovaikutussuhteita paikallisten ruotsinkielisten miesten kanssa. Fateman vuorovaikutussuhteet olivat niukemmat ja keskittyivät vastaanottokeskukseen. Niissä peilautuu kotiäiti, joka odottaa lapsia koulusta ruoka valmiina. Silloin kun lapset ovat koulussa, Fatema menee itse suomen kielen tunnille, on vapaaehtoisten naisten kanssa ompelemassa, siemailee *Assam*-teetä naapurinsa kanssa ja yrittää olla reipas. Hänen korkea koulutuksensa näkyy pohdinnoissa epävakaa tilanteesta, johon hänenkin perheensä on joutunut. Koulutuksella ei ole kuitenkaan merkitystä Suomen tarjoamalla pysäkillä vastaanottokeskuksessa. Hän on kertomuksessaan ennen kaikkea äiti, nainen, irakilainen, turvapaikanhakija. Hän kuitenkin kertoo viihtyvänsä vastaanottokeskuksessa, eikä kaipaa laajempia sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Tämä riittää.

Huomionarvoista on, että Fateman ja Mohammadin läsnäolon paikat ovat kerrostuneita ja samanaikaisia. Vastaanottokeskuksen arjessa on rutiineja ja niiden kautta vuorovaikutustilanteita, jotka heijastelevat pohdintoja kiinnittymisestä ja kuulumisesta (Suoranta 2011; Holm Pedersen 2014; Dandy & Pe-Pua 2015). Samalla kun käydään lasten koulussa, jutellaan opettajien kanssa ja rakennetaan sosiaalista verkostoa uudessa ympäristössä ehkä jopa ajatuksena jonain päivänä asettua tähän yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kun tullaan kylältä kotiin, värjötellään tupakkapaikalla tai linnoitaudutaan asuntoon, jossa muiden samassa tilanteessa olevien kanssa käsitellään tai ollaan tietoisesti käsittelemättä maailmalta kuuluvia uutisia ja viestejä. Tätä läsnäolon paikkaa kuvastaa sosiaalinen tuki, jota kukin omien voimavarojensa mukaan pyrkii antamaan ja vastaanottamaan vaikka taustalla on tieto väliaikaisuudesta, edessä olevasta ja väistämättä tulevasta muutoksesta ja muutosta. Yhtenä sosiaalisen elämän haasteena nostetaan kuitenkin esiin yhteisen kielen puute: siinä missä kokemukset ja elämäntilanne voisivat yhdistää, kielelliset resurssit eivät ole jaettuja. Näin vankistetaan entisestään etnisten ja kansallisten ryhmien rajoja, ja monikulttuuriset ja monikieliset vuorovaikutussuhteet ovat toissijaisia.

Teknologia mahdollistaa sen, että elämä ja vuorovaikutussuhteet eivät rajoitu tiettyyn paikkaan, sillä sekä Mohammad että Fatema elävät ikään kuin kahta elämää – Irakin arkea ja turvapaikkapäätöksen odottamista vastaanottokeskuksessa ruotsinkielisellä Pohjanmaalla (Baldassar ym. 2016). Digitaaliset kuvat rakentavat tunnetta kuulumisesta ja läsnäolosta ja hymynaamaemoji tai sydänsymboli lapsen instagram-kuvan kommenttikenttään on viesti toivosta ja halusta säilyttää tunne läheisyydestä ja kuulumisesta,

vaikka fyysinen läsnäolo ja koskettaminen ei ole mahdollista (Urry 2000). Fateman ja Mohammadin elämä Oravaisissa näyttää asettuneen tilaan, jossa rakennetaan kuulumista vastaanottokeskuksen henkilökuntaan, muihin turvapaikanhakijoihin ja kyläyhteisöön. Toiveet ja unelmat kiinnittyvät elämään Suomessa, turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä, jossa sota ja pelko eivät olisi osa arkea. Kuitenkin erilaiset todellisuudet limittyvät, eikä uuden elämän rakentaminen tapahdu irrallaan Irakissa olevasta todellisuudesta. Yhteisyyden ja kuulumisuuden tunnetta on ylläpidettävä myös Irakiin, vaikka siihen liittyy myös paljon huolta ja murhetta perheen, sukulaisten ja ystävien hyvinvoinnista. Turvapaikanhakijan sosiaaliset verkostot ja kuulumisen tunteet ovat siten samanaikaisia ja limittäisiä, toisinaan kilpailevia mutta myös toisiaan tukevia.

Kiitokset

Kiitämme Fatemaa ja Mohammadia luottamuksesta meitä ja tutkimustamme kohtaan. Kiitämme myös kaikkia Oravaisten vastaanottokeskuksessa mukana olleita syntyneestä sosiaalisesta verkostosta, joka on mahdollistanut tutkimuksemme. *Jag bor i Oravais* -hanketta (2015–2018) on rahoittanut *Svenska kulturfonden* ja Jyväskylän yliopisto.

Lähteet

Fatema, turvapaikanhakija, haastattelut 21.10.2015–26.4.2016

Mohammad, turvapaikanhakija, haastattelut 23.10.2015–6.6.2016

RCOA (Refugee Council of Australia) (2012). *Humanitarian Family Reunion: the Building Block for Good Settlement*. Surrey Hills: RCOA. Saatavilla: www.refugeecouncil.org.au/r/rpt/2012-Family.pdf. Luettu 25.3.2017.

Tilastokeskus (2015). Väestö iän (1-v.), sukupuolen, siviilisäädyn ja kielen mukaan alueittain 1990–2014. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/055_vaerak_tau_124.px/?rxid=e528213f-f84b-475a-b2d2-e66c6cabe28e. Luettu 22.6.2016.

Vastaanottokeskuksen työntekijät, haastattelut 27.8.2015–25.4.2016

Kirjallisuus

Anthias, Floya (2012). Transnational Mobilities, Migration Research and Intersectionality. Towards a Translocal Frame. *Nordic Journal of Migration Research*, 2 (2), 102–110.

- Baldassar, Loretta, Mihaela Nedelcu, Laura Merla & Raelene Wilding (2016). ICT-Based Co-presence in Transnational Families and Communities: Challenging the Premise of Face-to-Face Proximity in Sustaining Relationships. *Global Networks*, 16 (2), 133–144.
- Baynham, Michael & Anna De Fina (2016). Narrative Analysis in Migrant and Transnational Contexts. Marilyn Martin-Jones & Deirdre Martin (eds.), *Researching Multilingualism. Critical and Ethnographic Perspectives*. London: Routledge, 31–45.
- Björngren Guadra, Carin (2015). Encounters with Irregular Migrants in Social Work - "Collateral Damage" and Reframing of Recognizability in Swedish Public Social Services. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 13, 302–320.
- Boateng, Alice (2010). Survival voices: Social Capital and the Well-Being of Liberian Refugee Women in Ghana. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 8, 386–408.
- Bogdanoff, Minna (2016). *Turvapaikanhakijoiden opettajien ammatilliset identiteetit ja kielikäsitteet*. Kasvatustieteen ja suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutuslaitos ja kielten laitos.
- Butler, Judith & Gayatri Chakravorty Spivak (2007). *Who Signs the Nation-State? Language, Politics, Belonging*. London: Seagull Books.
- Cheung, Sini Yi & Jenny Phillimore (2014). Refugees, Social Capital, and Labour Market Integration in the UK. *Sociology*, 48 (3), 518–536.
- Copland, Fiona & Angela Creese (2015). *Linguistic Ethnography: Collecting, Analysing and Presenting Data*. London: Sage.
- Creese, Angela, Takhi, Jaspreet Kaur & Adrian Blackledge (2016). Reflexivity in Team Ethnography: Using Researcher Vignettes. Marilyn Martin-Jones & Deirdre Martin (eds.), *Researching Multilingualism. Critical and Ethnographic Perspectives*. London: Routledge, 189–214.
- Dandy, Justine & Rogelia Pe-Pua (2015). The Refugee Experience of Social Cohesion in Australia: Exploring the Roles of Racism, Intercultural Contact, and the Media. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 13, 339–357.
- Elliott, Anthony & John Urry (2010). *Mobile Lives*. Abingdon: Routledge.
- Glazebrook, Diana (2004). Becoming Mobile after Detention. *Social Analysis*, 48 (3), 40–58.
- Glick Schiller, Nina, Linda Basch & Christina Szanton Blanc (1995). From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. *Anthropological Quarterly*, 68 (1), 48–63.
- Granovetter Mark (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78, 1360–1380.
- Heller, Monica (2011). *Paths to Post-Nationalism. A Critical Ethnography of Language and Identity*. Oxford: Oxford University Press.
- Khosravi, Shahram (2013). *Laiton matkaa. Paperittomuus ja rajojen valta*. Suomentanut A. Sadinmaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kokkonen, Lotta (2010). *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Jyväskylä Studies in Humanities, 143. Jyväskylän yliopisto.

- Kokkonen, Lotta (2018). Pakolaisten sosiaalinen tuki viranomaiskohtaamisissa. Johanna Hiitola, Merja Anis & Kati Turtiainen (toim.), *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Tampere: Vastapaino, 98–123.
- Richard L. Conville & Lilian Edna Rogers (eds.), *The Meaning of "Relationship" in Interpersonal Communication*. Westport, Connecticut: Praeger, 41–82.
- Koser, Khalid (1997). Social Networks and the Asylum Cycle: The Case of Iranians in the Netherlands. *The International Migration Review*, 31 (3), 591–611.
- Lewis, Hannah (2015). Music, Dancing and Clothing as Belonging and Freedom among People Seeking Asylum in the UK. *Leisure Studies*, 34 (1), 42–58.
- Lindley, Anna (2009). The Early Morning Phonecall: Remittances from a Refugee Diaspora Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35 (8), 1315–34.
- Montgomery, James (1994). Weak Ties, Employment, and Inequality: An Equilibrium Analysis. *American Journal of Sociology*, 99, 1212–1236.
- Needham, Susan & Karen Quintiliani (2007). Cambodians in Long Beach, California: The Making of a Community. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 5 (1), 29–53.
- Holm Pedersen, Marianne (2014). *Iraqi Women in Denmark. Ritual Performance and Belonging in Everyday Life*. Manchester: Manchester University Press.
- Phillimore, Jenny (2012). Implementing Integration in the UK: Lessons for Integration Theory, Policy and Practice. *Policy and Politics*, 40 (4), 525–545.
- Riak Akuei, Stephanie (2005). Remittances as Unforeseen Burdens: the Livelihoods and Social Obligations of Sudanese Refugees. *Global migration perspectives*, no. 18, Global Commission on International Migration: Geneva. Saatavilla: https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/gmp/gmp18.pdf. Luettu 20.2.2017.
- Robertson, Zoe, Raelene Wilding & Sandra Gifford (2016). Mediating the Family Imaginary: Young People Negotiating Absence in Transnational Refugee Families. *Global Networks*, 16 (2), 219–236.
- Saresma, Tuija (2018). Politics of fear and racialized rape: Intersectional reading of the Kempele rape case. Peter Hervik (ed.): *Racialization, Racism, and Anti-Racism in the Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan, 63–91.
- Shum, Terence, C.T. (2014). Refugees' Transnational Mobility: A Study of Asylum Seeking in Hong Kong and Urban Thailand. *Refugee Survey Quarterly*, 33 (4), 50-80.
- Sigman, Stuart (1998). Relationships and Communication: A Social Communication and Strongly Consequential View. Richard L. Conville & Lilian Edna Rogers (eds.), *The Meaning of "Relationship" in Interpersonal Communication*. Westport, Connecticut: Praeger, 41–82.
- Sirriyeh, Ala (2010). Home Journeys: Im/mobilities in Young Refugee and Asylum Seeking Women's Negotiations of Home. *Childhood*, 17 (2), 213-227.
- Sirriyeh, Ala (2013). *Inhabiting Borders, Routes Home. Youth, Gender, Asylum*. Farnham: Ashgate.

- Sourander, Andre (2003). Refugee Families during Asylum Seeking. *Nordic Journal of Psychiatry*, 57, 203–207.
- Spaij, Ramón (2015). Refugee Youth, Belonging and Community Sport. *Leisure Studies*, 34 (3), 303–318.
- Suoranta, Juha (2011). *Vastaanottokeskus*. Helsinki: Into.
- Urry, John (2002). 'Mobility and Proximity. *Sociology*, 36 (2), 255–74.
- Van der Aa, Jef (2017). Senga's Story: The Epistemological Segmentation of Narrative Trauma. *Tilburg Papers in Culture Studies* 180. Saatavilla: <https://www.tilburguniversity.edu/research/institutes-and-research-groups/babylon/tpcs/item-paper-180-tpcs.htm>. Luettu 24.4.2017.
- van Tubergen, Frank (2011). Job Search Methods of Refugees in the Netherlands: Determinants and Consequences. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 9, 179–195.
- Vertovec, Steven & Susanne Wessendorf (2010). *The Multiculturalism Backlash*. London: Routledge.
- Wahlbeck, Östen (1992). *Kvalitativ samhällsforskning om flyktningmottagande – exemplet Oravais kommun*. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning vid Åbo Akademi, forskningsrapport nr 19. Vasa: Åbo Akademi.
- Yuval-Davis, Nira (2011). *The Politics of Belonging. Intersectional Contestations*. London: Sage.
- Zetter, Roger & Martyn Pearl (2000). The Minority within the Minority: Refugee Community-Based Organizations in the UK and the Impact of Restrictionalism on Asylum Seekers. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 26 (4), 675–697.